

De invloed van coping op psychosociaal functioneren

- Implicaties voor de klinische praktijk -

Gisela Wolters Gregório

Take home message

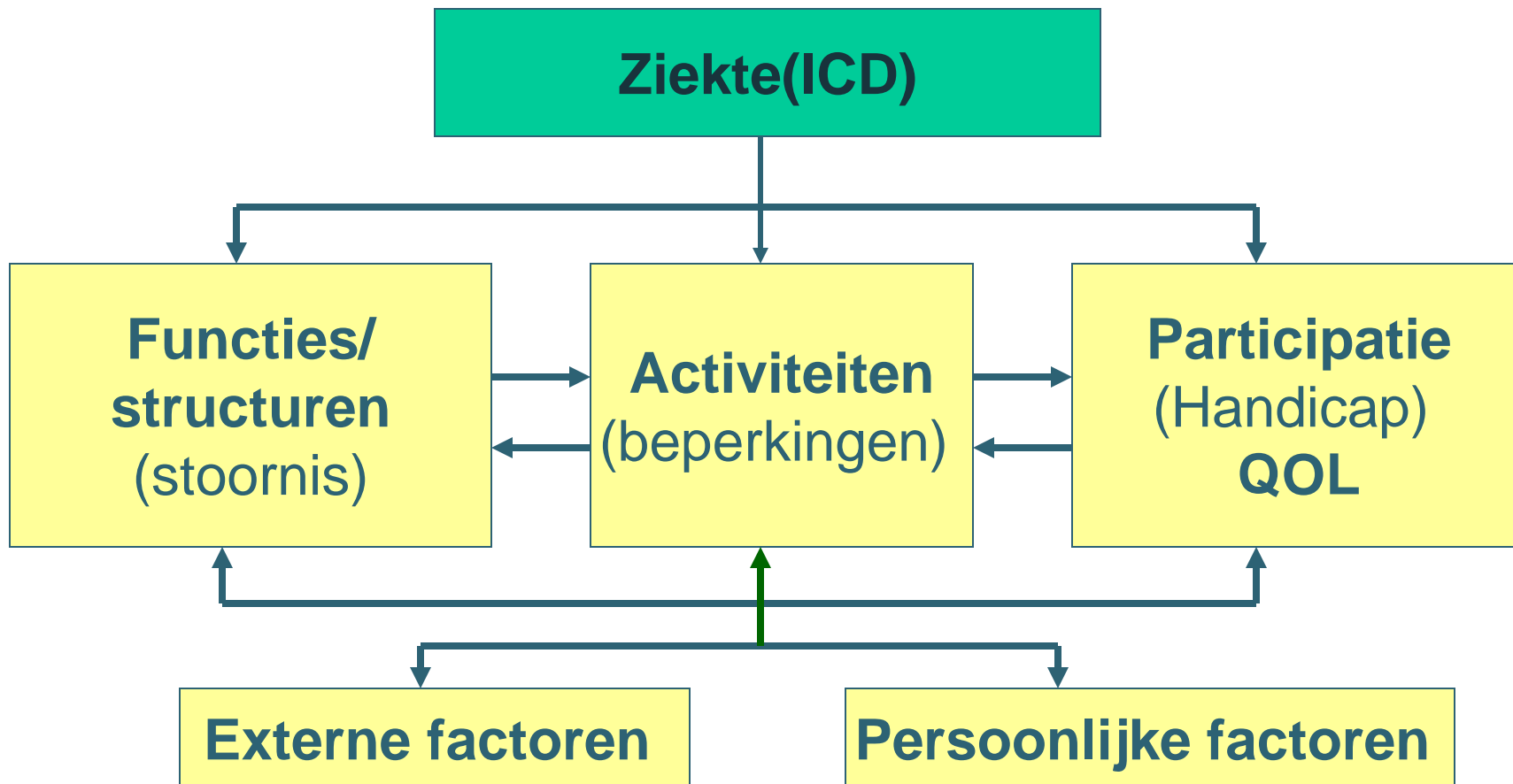
**Probleem gerichte coping stijlen
zouden actief gestimuleerd
moeten worden na hersenletsel**

Neuropsychologische revalidatie

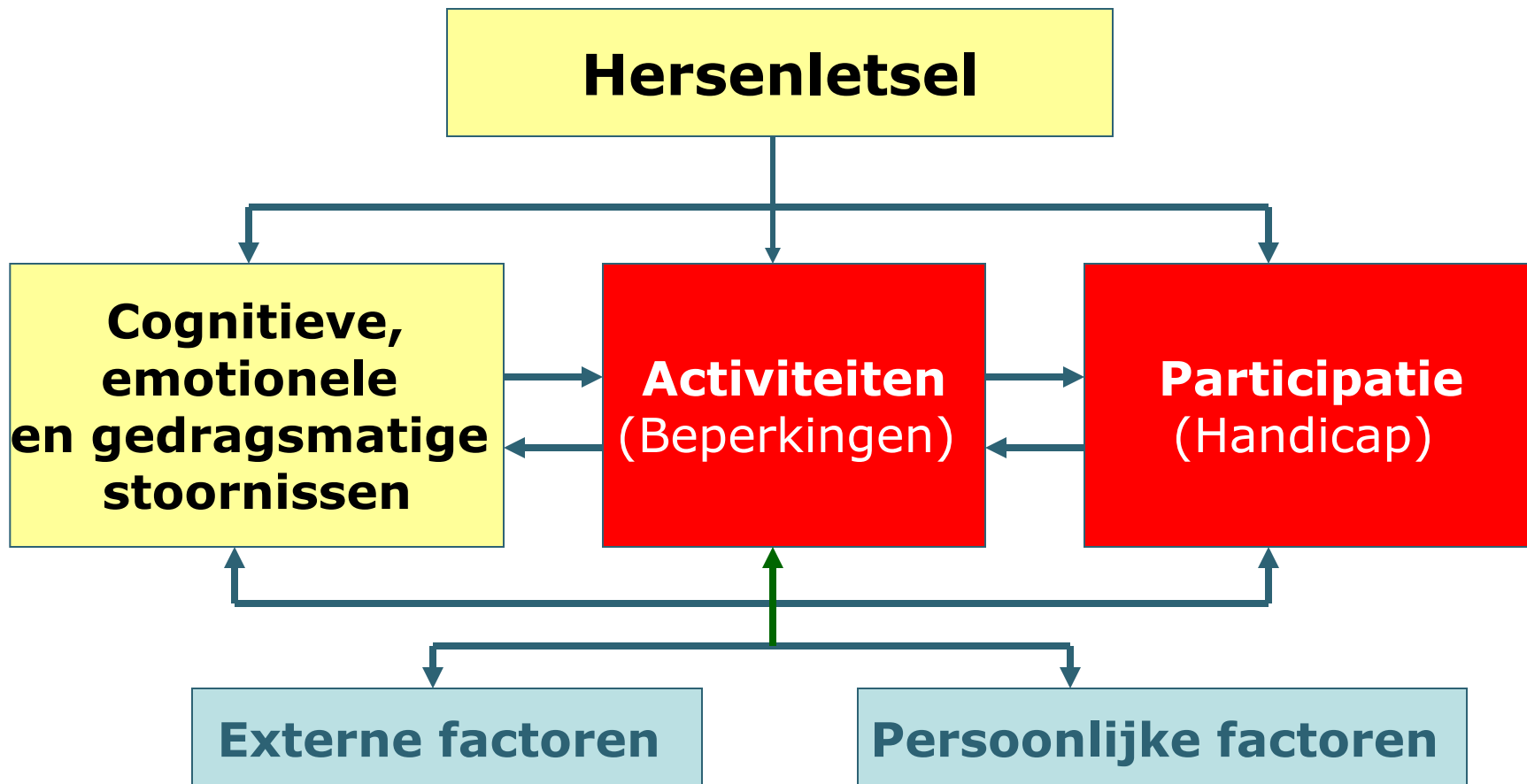
- De neuropsychologische consequenties van hersenletsel verminderen, managen, compenseren of bypass
- Effectiviteit van cognitieve revalidatie is vastgesteld (eg. Cicerone reviews)
- Maar wie profiteert het meest?
- Welke factoren beïnvloeden uitkomst?

Consequenties van ziekte

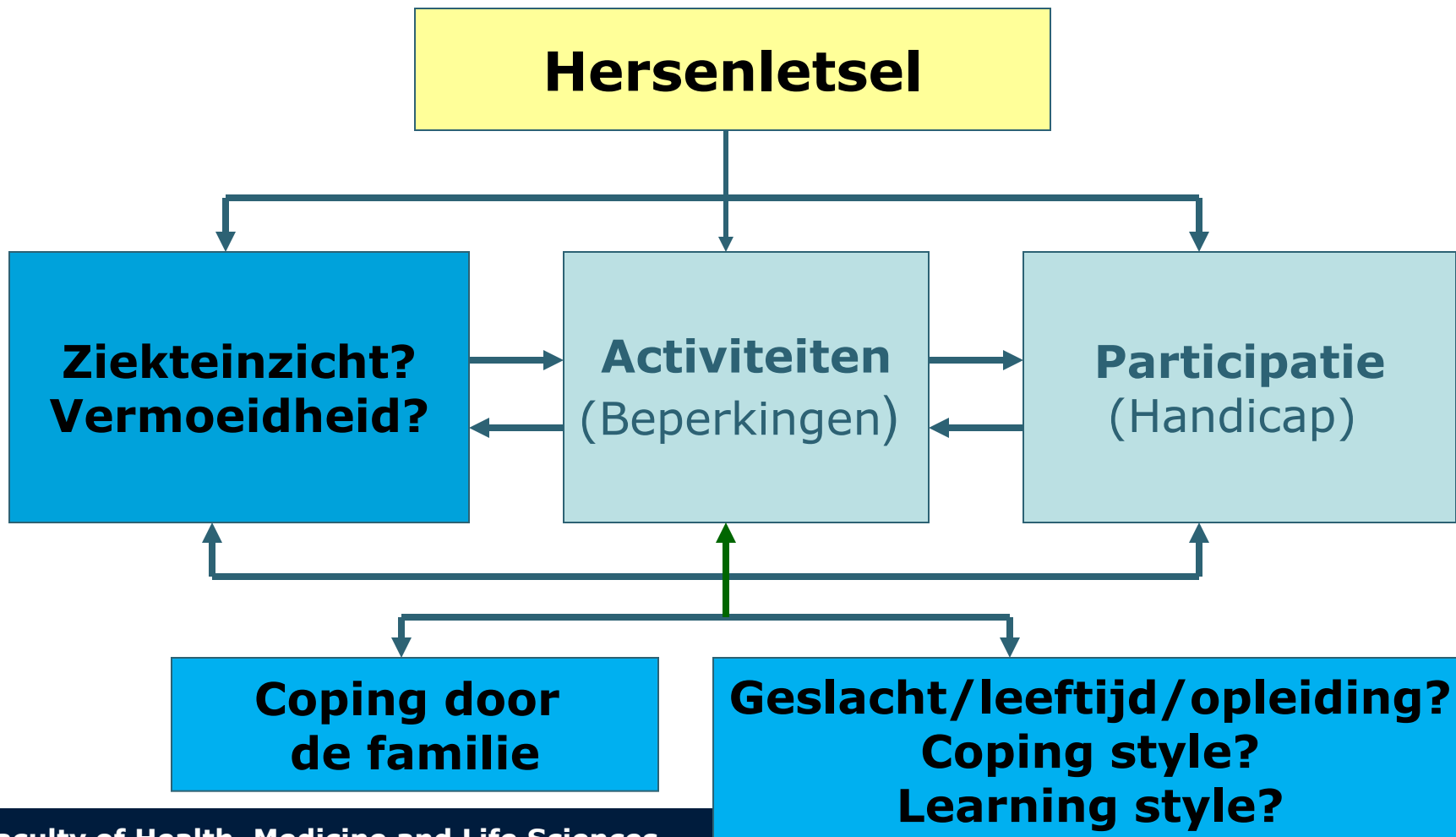
Int. Class. of Functioning, WHO

Neuropsychologische revalidatie

Neuropsychological rehabilitation

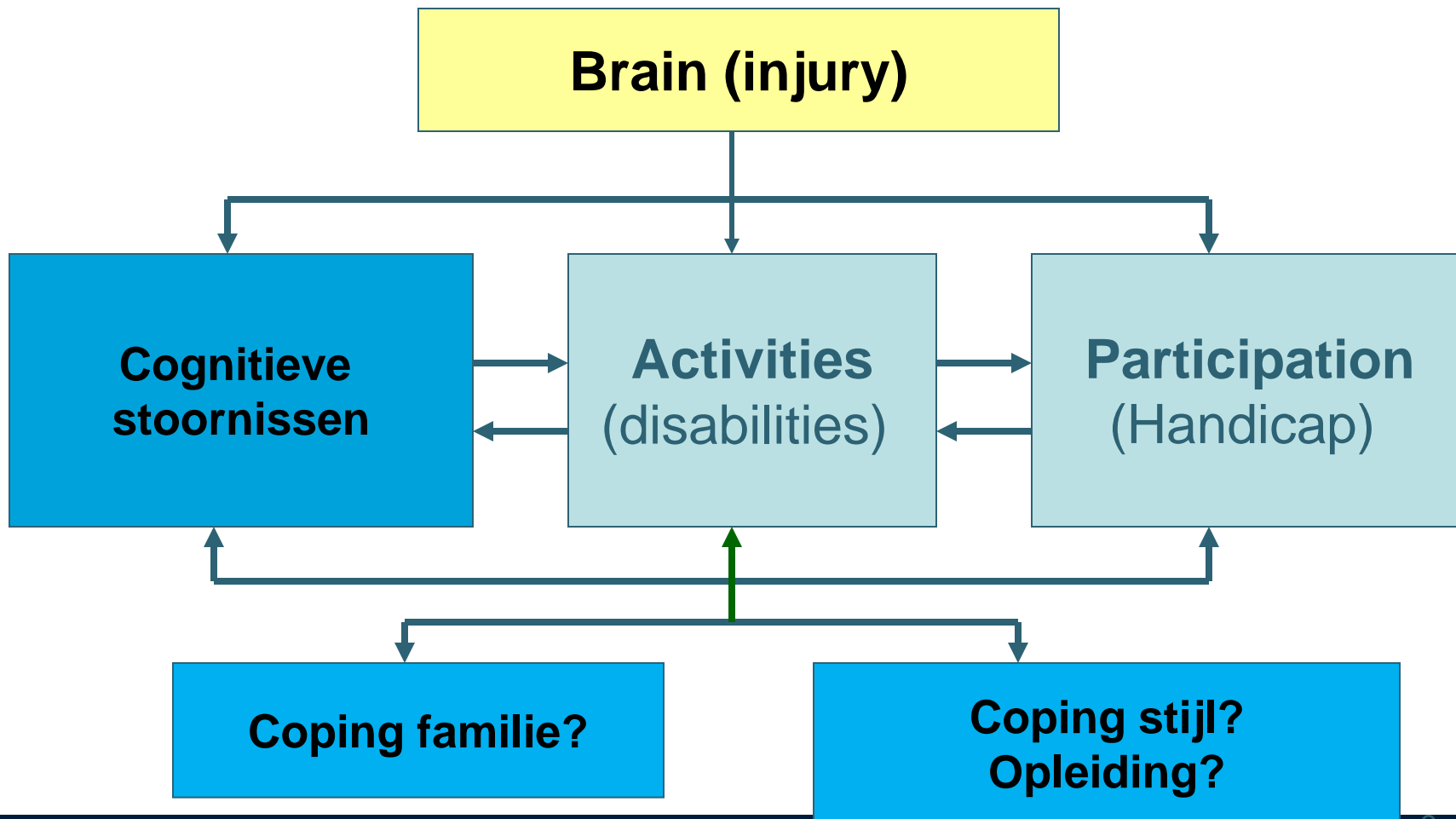
Factoren die uitkomsten beïnvloeden: een klinische blik

- Vragenlijst op internet voor revalidatie professionals in Nederland
- N=163
- 51% psychologen, 26% therapeuten, 23% artsen
- Top 5:
  - ziekte-inzicht
  - cognitieve beperkingen
  - leervermogen
  - motivatie
  - copingstijl

Factoren die uitkomsten beïnvloeden: een klinische blik

- Vragenlijst op internet voor revalidatie professionals in Nederland
- N=163
- 51% psychologen, 26% therapeuten, 23% artsen
- Top 5:
  - ziekte-inzicht
  - **cognitieve beperkingen**
  - leervermogen
  - motivatie
  - **copingstijl**

Neuropsychological rehabilitation

Casuïstiek I

- 56-jarige man met licht traumatisch hersenletsel in de voorgeschiedenis
- vermoeidheid, concentratie- en geheugenklachten, somberheid; steeds meer aan het vastlopen in zijn herstel
- klinisch beeld gaat achteruit
- start met individuele cognitieve revalidatie
- doelen: actief leren omgaan met versnelde mentale vermoeidheid en verlengd herstel na mentale inspanningen, o.a. wijzigen van het belastingspatroon
- inzicht en controle over klachten vergroten: psychoeducatie en geruststelling

Casuïstiek II

- 38-jarige vrouw met iCVA linkszijdig, aanvankelijk voorspoedig herstel
- bij hervatting werkproces confrontaties met cognitieve beperkingen: geheugenzwakte en versnelde mentale vermoeidheid, investeert enkel nog in werk
- valt meerdere keren uit in haar werk door oververmoeidheid
- leidinggevende meldt haar ziek met vermoeden van een *burn-out*
- leest over 'late' gevolgen van hersenletsel en laat zich verwijzen naar revalidatiearts
- Indicatie: cognitieve revalidatie

Coping stijl

“Cognitieve en gedragsmatige inspanningen door een persoon bij het omgaan met specifieke interne en externe eisen van de persoonsomgeving transactie, die als belastend worden ervaren door een individu”

Folkman, Lazarus, Gruen, & DeLongis, 1986, p. 572

- Of: **de manier waarop iemand omgaat met life events**

Coping

Probleemgericht

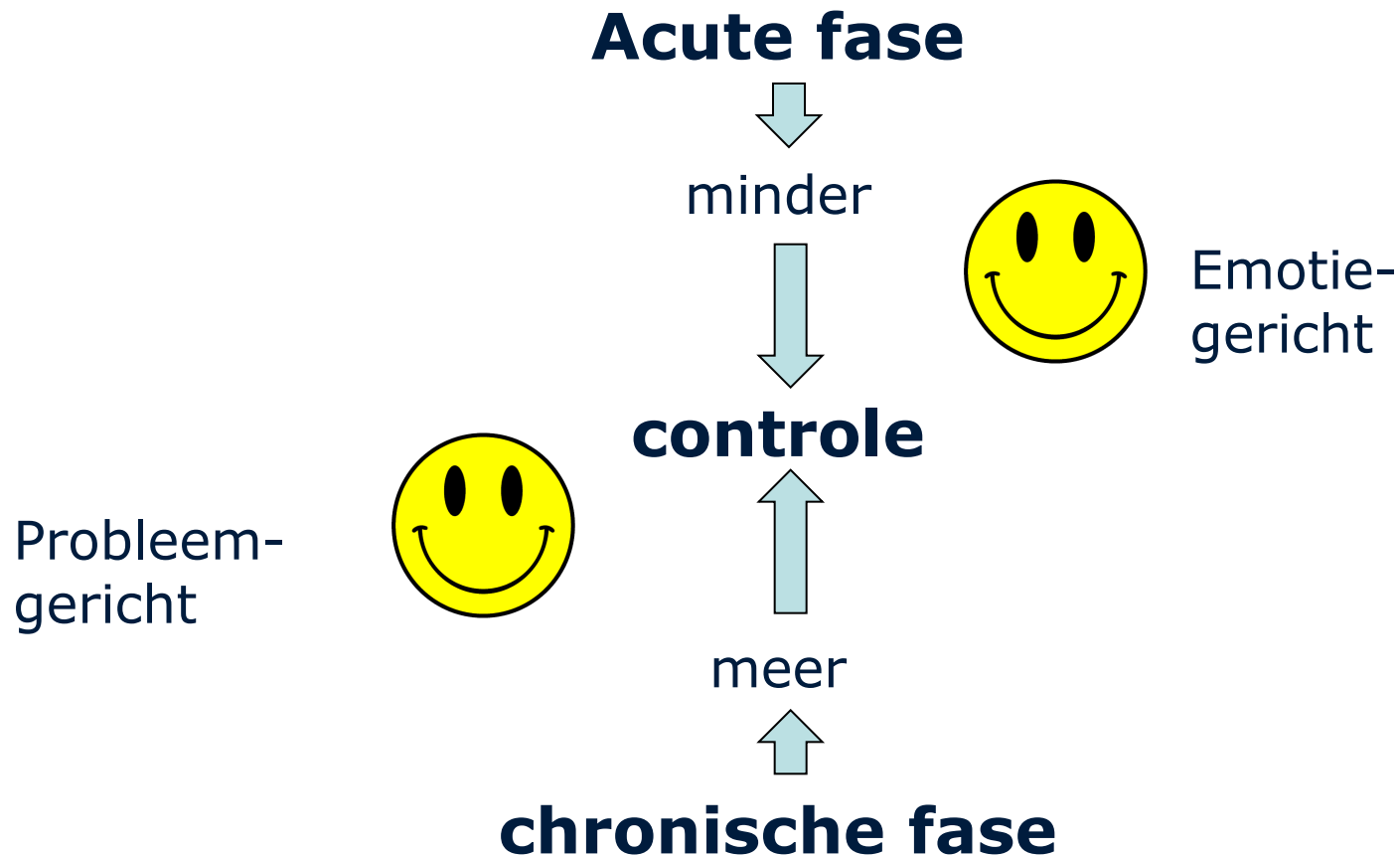
Emotiegericht

Coping styles and brain injury?

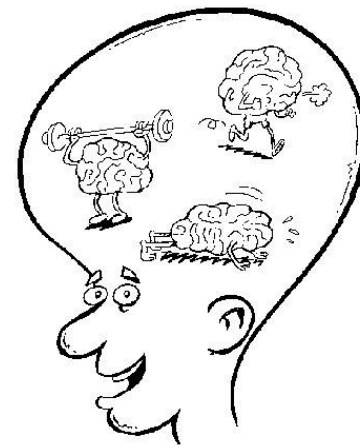
- Cognitieve beperkingen verhinderen actieve probleemgerichte stijlen?
- Is er een relatie tusssen tijd sinds letsel en coping stijl?
- Kunnen we effectieve coping stijlen induceren?
- Beïnvloeden coping stijlen het aanpassingsproces na letsel?
- Wat is de invloed van het familie systeem?

Acute vs chronische fase

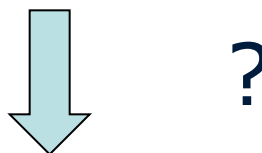
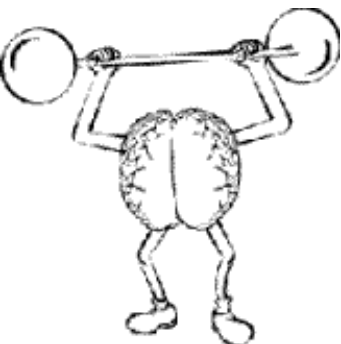
Cognitieve revalidatie

Doel cognitieve revalidatie

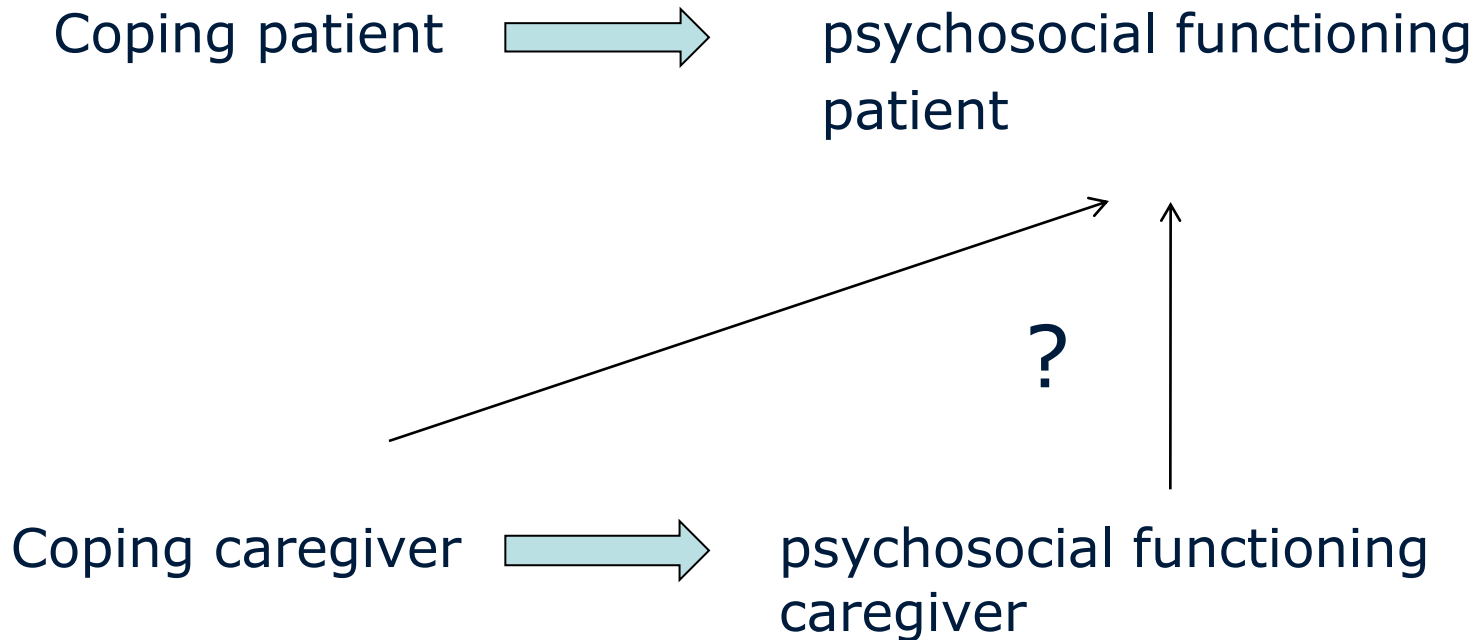
= ?

Stimuleren probleemgerichte coping stijlen

Hoge kwaliteit van leven

Coping patient – family - outcome

Onderzoeksvragen

- Wat is het effect van cognitief functioneren en demografische variabelen op coping stijl?
- Wat is het effect van coping op subjectieve klachten?
- Wat zijn de veranderingen in coping na CR?
- Wat is de invloed van veranderingen in coping stijl op uitkomsten van CR (kwaliteit van leven)?
- Wat is de relatie tussen coping stijl en psychosociaal functioneren van de naaste, familie functioneren, en de kwaliteit van leven van de patient?

Coping stijl en uitkomstmaten

- T1: Cognitieve beperkingen: Stroop, 15 woordenleertest
- T1: Subjectieve klachten: Symptom Check List-90 (SCL-90)
- T1+T2: Coping: Utrechtse Coping Lijst (UCL)
- T2: Kwaliteit van leven: Stroke Adapted Sickness Impact Profile (SA-SIP-30), Life Satisfaction Questionnaire (Lisat-9)
- T2: Familie functioneren: McMaster Family Assessment Device (FAD); Zorglast: Caregiver Strain Index (CSI)

Factoren die coping beïnvloeden

- N=136, 60% man, leeftijd 45, > 6 maanden na letsel, 44% cva, 29% tbi
- UCL: Vergeleken met normgroep: meer gebruik van passieve reacties, minder gebruik van probleemoplossende strategieën
- SCL-90: Meer subjectieve klachten dan normgroep

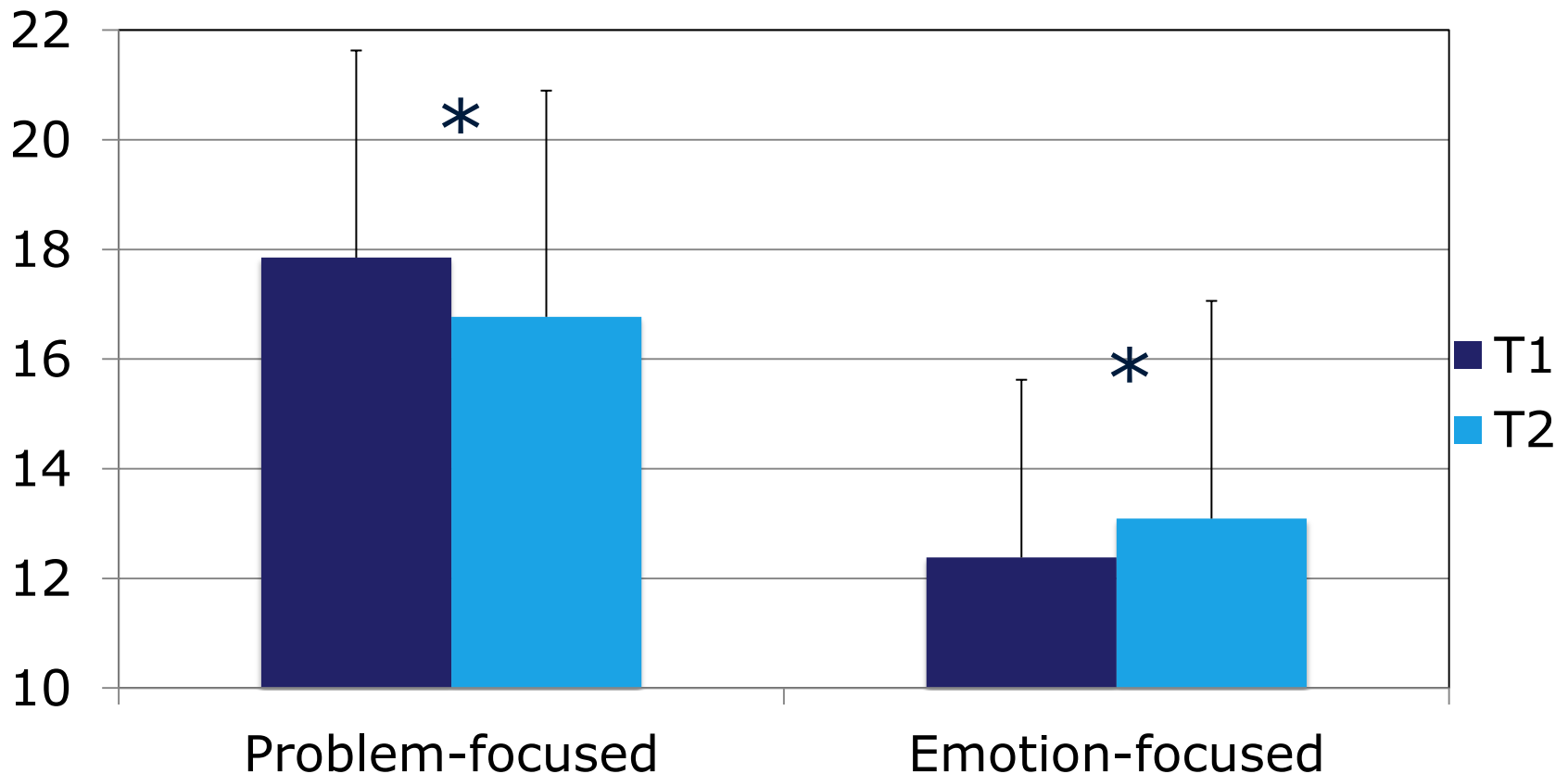
MHENS School for Mental Health and Neuroscience

Uitkomsten	Predictoren	Beta	p	% variantie
UCL: Actieve coping	Hoge opleiding	2.90	0.00	
				14.7
UCL: Passieve coping	Langere tijd sinds letsel	0.27	0.00	
				21.7
SCL-90: Subjectieve klachten	Meer passieve reacties	9.77	0.00	
	Minder zoeken van sociale steun	-2.33	0.00	
	Meer vermijden	-1.57	0.03	
	Lage opleiding	16.06	0.01	66.7

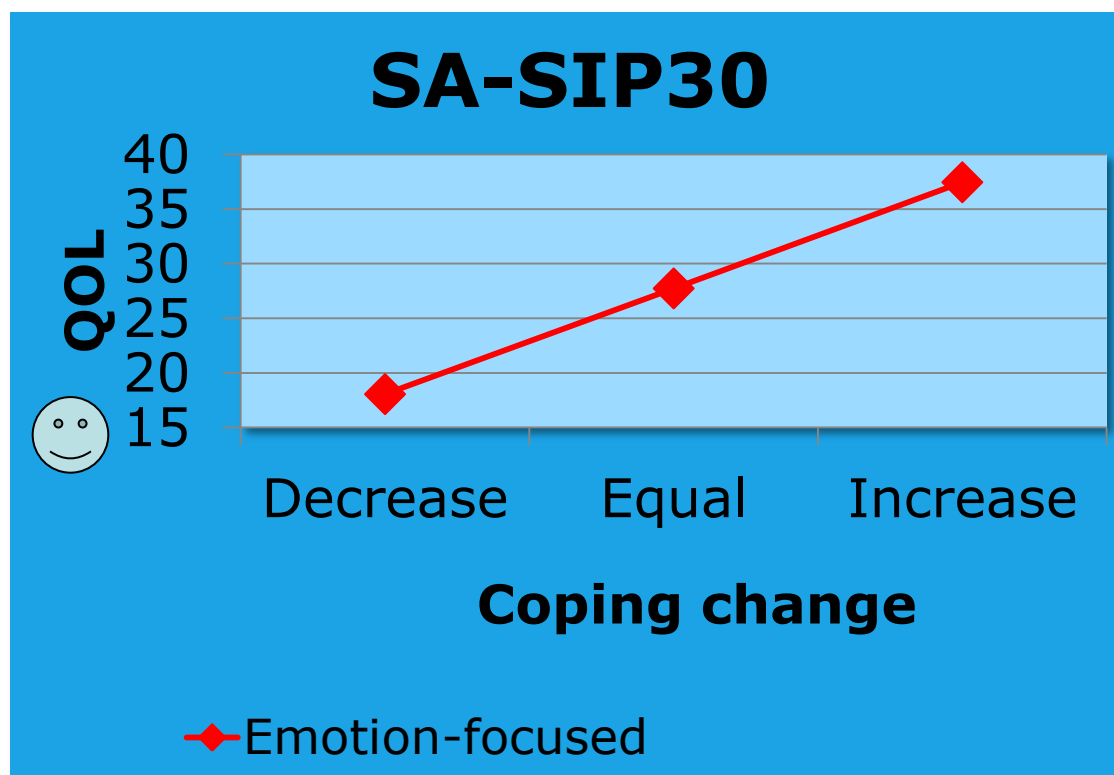
Veranderingen in coping stijl en kwaliteit van leven

- N=141, 56% man, leeftijd 45, tijd sinds letsel 2.6 yr, 44% cva, 27% tbi
- CR: 3-5 maanden, 1-3 uur/week
- T1-T2: 1.5 jaar

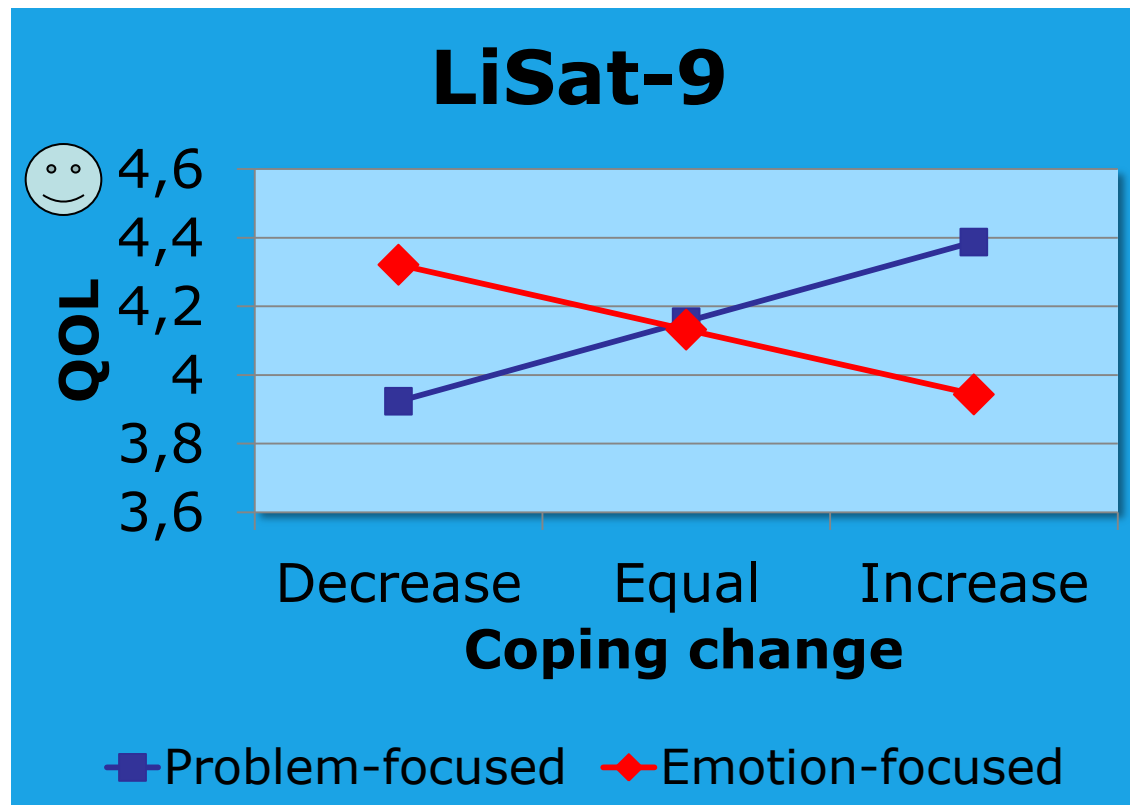
Veranderingen in coping stijl na CR?

Voorspellen veranderingen in coping stijl kwaliteit van leven?

Voorspellen veranderingen in coping stijl kwaliteit van leven?

Coping stijl van de familie

- Patienten: n=61, 59% man, 50 jaar, 3.5 jaar na letsel
- Familie: n=67, 57 partners (leeftijd 50 yr), 19 andere familieleden (leeftijd 23 jaar)
- Coping van de familie is gelijk aan normgroep
- 39% hoge zorglast
- 38% lage kwaliteit van leven
- 39% ongezond familie functioneren

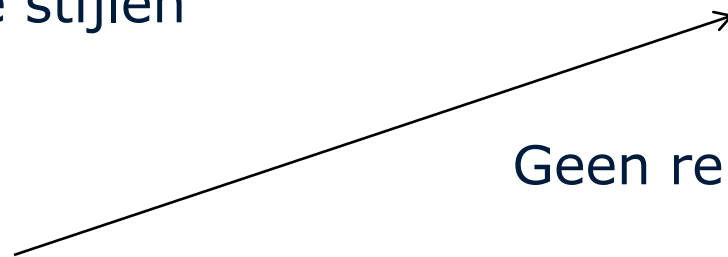
Coping patient – family - outcome

Patient

Meer passieve stijlen
Minder actieve stijlen

lagere kwaliteit van leven (49%)
minder tevreden met leven (48%)

Geen relatie

Naaste

Meer passieve stijlen

lagere kwaliteit van leven (36%)
hogere zorglast (35%)
meer familie problemen (24%)

Conclusies (1)

- Geen associatie tussen cognitieve beperkingen en coping stijl
- Passieve emotiegerichte coping leidt tot meer subjectieve klachten
- Laag opleidingsniveau is geassocieerd met minder adaptieve coping stijlen
- Na CR minder actieve en meer passieve coping stijlen
- Toename in actieve stijlen en afname in passieve stijlen voorspelt hogere kwaliteit van leven

Conclusies (2)

- Passieve coping stijlen van patienten voorspellen lagere kwaliteit van leven van patienten
- Passieve coping stijlen van familieleden voorspellen lager psychosociaal functioneren van familieleden
- Coping stijlen en psychosociaal functioneren van de familie kan kwaliteit van leven van patienten niet voorspellen

Klinische implicaties

- Stel de coping stijlen van patienten en familieleden vast aan het begin van de revalidatie
- Gebruik np resultaten niet om coping stijl te voorspellen
- Probeer actieve coping vaardigheden te vergroten zowel in patienten als in familieleden

Casuïstiek I: proces

- start revalidatie roept veel spanningen op
- behandeling draagt bij aan overbelasting (normale bijwerking)
- klachten nemen toe; gevoel van controle gaat geheel verloren
- somberheid en angstgevoelens nemen toe
- veel piekeren, nadenken, twijfels (gemiste diagnoses(?), verlies van werk, relatieproblemen, sociale isolatie, gevoel van zelfvertrouwen)
- besluit behandeling te staken, 'heeft enkel negatieve gevolgen'
- komt op poli-afspraken om te vertellen dat het slecht gaat; afhankelijke presentatie, niet in staat om adviezen en leefregels op te volgen
- hoopt op spontaan herstel, besluit af te wachten

Casuïstiek II: proces

- pakt leefregels en adviezen gemakkelijk op
- inzicht in blijvende gevolgen van hersenletsel ontlokt rouwproces dat resulteert in besef blijvend veranderd te zijn: boosheid, verdriet, somberheid
- zoekt lotgenoten contact; groepsbijeenkomsten 'cerebraal'; (h)erkenning, geruststelling, leren van elkaar
- betreft behandelteam in haar arbeidsreïntegratie > aanpassingen in werktijden van haarzelf, andere inrichting van privé-leven
- besluit in haar werk onder haar niveau te gaan presteren
- houdt meer energie over, kwaliteit van leven in het algemeen neemt toe
- vertelt bij een poli-controle: 'het houdt nooit op', continue bezig met leefregels, begrenzing, plannen
- wil contact onderhouden met behandelteam ter overleg, evaluatie en onderhoud; neemt buiten controles nooit contact op

Oefening 1

Stel je het volgende probleem voor: Je bent op vakantie geweest maar kunt niet naar Nederland terugkeren door een as-wolk boven Europa. Wat is dan je eerste reactie?

Oefening 2

Stel: Er valt een meteor in je achtertuin die niet weggehaald kan worden. Deze neemt de hele tuin in beslag. Wat besluit je dan te doen?

Actieve coping

- Direct ingrijpen als er moeilijkheden zijn
- Problemen als een uitdaging zien
- Een probleem van alle kanten bekijken
- Verschillende mogelijkheden bedenken om een probleem op te lossen
- Doelgericht te werk gaan om een probleem op te lossen
- De zaken eerst op een rijtje zetten

Passieve coping

- Je volledig afzonderen van anderen
- De zaken somber inzien
- Piekeren over het verleden
- Rustgegevende middelen gebruiken als je je gespannen of nerveus voelt
- Wegvluchten in fantasieën
- Je geheel en al in beslag laten nemen door problemen
- Je niet in staat voelen om iets te doen

Problemen bij psychologische behandeling van patienten met nah

- Cognitieve en gedragsmatige gevolgen van het letsel belemmeren behandeling
- Gelimiteerde economische middelen en beschikbaarheid van goed getraind personeel beperkt intensieve psychologische behandeling

Cognitieve gedragstherapie

- Link tussen gedachten, gevoelens en gedrag begrijpen
- Irrationele 'catastroferende' gedachtes identificeren en vervangen door 'helpende' gedachtes
- Bv aanleren van gestandaardiseerde gestructureerde probleem oplossende vaardigheden (volgen van een stapsgewijs scenario en leren hanteren van een noodplan)
- Controleert voor de invloed van cognitieve problemen
- Gestructureerd, voorspelbaar
- Individueel of groepsgewijs

Coping Skills Group (1)

Evaluation of a coping skills group following traumatic brain injury

KATIE ANSON¹ & JENNIE PONSFORD^{1,2}

¹School of Psychology, Psychiatry and Psychological Medicine, Monash University, Australia and ²Epsworth Hospital Melbourne, Australia

(Received 12 April 2005; revised 25 August 2005; accepted 9 September 2005)

Who benefits? Outcome following a coping skills group intervention for traumatically brain injured individuals

KATIE ANSON¹ & JENNIE PONSFORD^{1,2}

¹School of Psychology, Psychiatry and Psychological Medicine, Monash University, Victoria, Australia and ²Epsworth Hospital Melbourne, Australia

(Received 11 April 2005; accepted 11 August 2005)

Coping Skills Groep (2)

1. Eerste helft

- Introduceren relatie gedachten, gevoelens en gedrag
- Aanleren gunstige probleemoplossende technieken
- Herkennen en aanpassen ongunstig denken
- **Actief leren omgaan met problemen**
- Ontspanningsoefeningen

1. Tweede helft

- Selectie van emotionele kwesties
  - Angst, paniek, depressie, somberheid, zelfvertrouwen
- Strategieën toepassen om kwesties aan te pakken

Coping Skills Groep (3)

- Tbi patiënten
- 10 sessies
- 90 minuten per sessie
- 5 weken
- Groepsbehandeling

Resultaten en conclusie CSG

Gunstige probleemgerichte coping stijlen waren toegenomen na de interventie

Maw: Het is mogelijk om gunstige probleemgerichte coping stijlen aan te leren!

Take home message

**Probleem gerichte coping stijlen
zouden actief gestimuleerd
moeten worden na hersenletsel**

**Bedankt
voor jullie
aandacht!**

Gisela Wolters Gregório

E-mail: g.woltersgregorio@maastrichtuniversity.nl

Tel: 043-3881036